

Jakelu: Uudenmaan ELY-alueen kunnanjohtajat, kuntien maahanmuuttokoordinaattorit ja vastaavat asiantuntijat ja kuntien kirjaamot

21.10.2022

Esitys pakolaisten vastaanottoon varautumisesta ja kuntapaikoista päättämisestä

Tilapäistä suojelua saava = Ukrainasta paennut henkilö, joka saa tilapäiseen suojeluun perustuvan oleskeluluvan. Tilapäistä suojelua saava on vastaanottopalveluiden piirissä siihen saakka, kun hänellä on kotikuntalaissa tarkoitettu kotikunta Suomessa.

Turvapaikanhakija = Kansainvälistä suojelua hakeva henkilö, joka siirtyy vastaanottojärjestelmästä kuntaan ja kotoutumista edistävien palvelujen piiriin oleskeluluvan saatuaan.

Kiintiöpakolainen = Henkilö, jolle UNHCR on antanut pakolaistatoksen ja joka saapuu Suomeen vuosittaisen pakolaiskiintiön puitteissa

Pakolainen = Tässä kirjeessä yleisellä pakolainen viitataan kotoutuslain (1386/2010) 2 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettuihin henkilöihin, jotka on valittu Suomeen pakolaiskiintiössä tai ovat saaneet kansainvälisen suojelun hakemuksen perusteella oleskeluluvan. Kotoutuslakia on esitetty muutettavaksi siten, että 1.3.2023 alkaen kotikunnan saaneet tilapäistä suojelua saavat sisältyvät kotoutuslain kuntaan osoittamista ja kuntakorvauksia koskevien säännösten soveltamisalaan.

Tässä kirjeessä Uudenmaan ELY-keskus välittää alueensa kunnille ajankohtaista tietoa tilapäistä suojelua saavien, turvapaikanhakijoiden ja kiintiöpakolaisten tilanteesta ja esittää, että kunnat varautuvat pakolaisten vastaanottoon. Osana varautumista kuntia pyydetään tekemään päätöksiä vuodelle 2023 kohdentuvista lisäkuntapaikoista.

Kuntapaikkoja tarvitaan vuonna 2023 pakolaiskiintiössä saapuville, oleskeluluvan saaneille turvapaikanhakijoille sekä kotikunnan saaneille tilapäistä suojelua saaville. Kotoutuslakia on esitetty muutettavaksi 1.3.2023 alkaen siten, että myös tilapäistä suojelua saavat, jotka saavat kotikunnan ja siirtyvät vastaanottojärjestämästä kunnan palvelujen piiriin, sisältyisivät kuntaanosoittamisen ja kuntakorvausten piiriin. **Muutos lisää kuntapaikkatarvetta vuonna 2023. Työ- ja elinkeinoministeriö on arvioinut, että vuonna 2023 tarvitaan noin 4 200 kuntapaikkaa.**

Kotoutuslakiin esitetään 1.3.2023 alkaen kuntaanosoittamisen kohdeyhtymän täsmentämistä siten, että kuntapaikalle osoitetaan aina kiintiöpakolaiset ja haavoittuvassa asemassa olevat. Kuntapaikoille on edelleen mahdollista osoittaa myös muita kuin haavoittuvassa asemassa olevia. Kuntapaikkatarpeen arvioi vastaanottokeskus. Oleskeluluvan saaneet turvapaikanhakijat ja kotikunnan saaneet tilapäistä suojelua saavat voivat muuttaa kuntaan myös vastaanottokeskuksen tukeamana tai itsenäisesti, kuten aikaisemminkin.

Valtakunnallisesti tavoitteena on, että oleskeluluvan saaneet turvapaikanhakijat ja ne tilapäistä suojelua saavat, jotka saavat kotikunnan, asettuvat asumaan alueille, joissa he oleskelevat jo ennen oleskeluluvan ja kotikunnan saamista. Pakolaiskiintiössä valittavien henkilöiden kuntiin sijoittamista ohjataan alueellisten kiintiöiden avulla. Työ- ja elinkeinoministeriö valmistelee kiintiöpakolaisten alueellisen allokation yhteistyössä ELY-keskusten kanssa alueellisten kuntapaikkatietojen ja alueelle kohdistuvan pakolaisten sijoittumiseen liittyvän tiedon perusteella syksyn 2022 aikana.

ELY-keskukset sopivat kuntien kanssa pakolaisten ohjaamisesta kuntiin.

Kotoutumislain muutosesitys tilapäistä suojelua saavien sisällyttämisestä kuntaan osoittamisen soveltamisalaan nostaa kuntapaikkatarvetta vuodelle 2023 – kuntapaikkoja tarvitaan myös muille ryhmille

Venäjän 24.2.2022 Ukrainaa vastaan käynnistämän hyökkäyksen jälkeen Suomessa on 28.9.2022 mennessä jätetty 39 680 tilapäisen suojelun hakemusta. Tilapäisen suojelun soveltaminen perustuu Euroopan neuvoston päätökseen ja on voimassa 4.3.2023 saakka, jonka jälkeen neuvosto voi jatkaa sitä. Suomessa vähintään vuoden asunut tilapäistä suojelua saava, jolla on aikomus jäädä Suomeen pysyvästi, voi halutesaan hakea kotikuntamerkintää Digi- ja väestötietovirastosta. Tämä aikaraja alkaa täytyä Suomeen muuttaneiden osalta maaliskuusta 2023 alkaen. Työ- ja elinkeinoministeriö ja sisäministeriö ovat varautuneet tilapäistä suojelua saaneiden kuntiin siirtymiseen valmistelemalla hallituksen esityksen kotoutumislain ja vastaanottolain muuttamiseksi. Kotoutumislakia on esitetty muutettavan siten, että tilapäistä suojelua saavat sisällytetään kotoutumislain kuntaansoittamista ja korvauksia koskevien lukujen soveltamisalaan, jos henkilön edellytykset saada kotikunta täyttyvät ja hänelle rekisteröidään kotikunta. Vastaanottolain muutosesitys koskee vastaanottopalveluiden päättymistä tässä tilanteessa.

Työ- ja elinkeinoministeriö on arvioinut, että vuoden 2022 aikana tulleista tilapäistä suojelua saavista noin 32 000 hakee kotikuntamerkintää kevästä 2023 alkaen ja siirtyy sen myötä pois vastaanottojärjestelmästä kuntien palvelujen piiriin. Kotikunta tuo tilapäistä suojelua saavalle kuntalaisen oikeudet ja velvollisuudet, kuten subjektiivisen päivähoidon oikeuden, oikeuden käyttää hyvinvointialueen tarjoamia sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita sekä oppivelvollisuuden. Tilapäistä suojelua saava, jolla ei ole kotikuntalaisia tarkoitettua kotikuntaa, on vastaanottopalvelujen piirissä.

Kotikunnan saaneiden tilapäistä suojelua saavien lisäksi kuntien tulee varautua oleskeluluvan saavien turvapaikanhakijoiden ja pakolaiskiintiössä valittavien henkilöiden vastaanottoon. Hallitus on talousarvioesityksessään esittänyt vuoden 2023 pakolaiskiintiön kooksiksi 1 050 henkilöä. Eduskunta vahvistaa kiintiön koon joulukuussa hyväksymällä talousarvion.

Sisäministeriön arvion mukaan vuonna 2023 noin 2 600 turvapaikanhakijaa saa oleskeluluvan ja siirtyy vastaanottojärjestelmästä kuntiin. Arviolta 100 heistä on alaikäisiä ilman huoltajaa tulleita henkilöitä. Alaikäisenä ilman huoltajaa tulleiden lasten asumisen järjestämisvastuu on kotoutumislain muutosesityksellä ehdotettu siirrettäväksi kunnalta hyvinvointialueelle 1.1.2023 lukien.

Kuntapaikka ja kunnan palvelut muuttajille

Oleskeluluvan saaneilla turvapaikanhakijoilla ja tilapäistä suojelua saaneilla on oikeus valita asuinpaikkansa ja suurin osa heistä järjestääkin muuttonsa vastaanottokeskuksesta kuntaan joko vastaanottokeskuksen ohjauksen ja neuvonnan tuella tai täysin itsenäisesti. Ennakoidaan, että myös kotikunnan saaneet tilapäistä suojelua saavat muuttavat kuntaan pääosin itsenäisesti. Suurin osa tilapäistä suojelua saavista asuu tällä

hetkellä vastaanottokeskuksen sijaan yksityismajoituksessa itse järjestämässään paikassa tai kuntien heille tarjoamissa vuokra-asunnoissa Maahanmuuttoviraston ja kunnan sopimusmallin mukaisesti eri puolilla Suomea.

Niille oleskeluluvan saaneille turvapaikanhakijoille tai kuntaan siirtyville tilapäistä suojelua saaneille, jotka tarvitsevat kuntaan muuttoon vahvempaa tukea ja kunnan järjestämän asunnon, haetaan kuntapaikkaa.

Kunta vastaa asunnon ja palvelujen järjestämisestä kuntapaikalle vastaanottamalleen henkilölle. Kuntien tulee varautua järjestämään peruspalvelut ja kotoutumista edistävät palvelut myös itsenäisesti kuntaan muuttaville. Vuoden 2023 alusta lukien palvelujen järjestämisessä on huomioitava sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden järjestämisvastuun siirto hyvinvointialueille. Kunnan on tehtävä hyvinvointialueen kanssa yhteistyötä palvelujen yhteensovittamiseksi ja varmistamiseksi.

Kunta vastaa peruspalvelujen lisäksi

- Suomessa asumiseen ja toimimiseen perehdyttämisestä
- Viranomaispalveluihin ohjaamisesta ja neuvonnasta
- Asiakkaan ohjaamisesta TE-palveluiden ja vuoden 2023 alusta tarvittaessa hyvinvointialueen palveluihin
- Alkukartoituksen ja kotoutumissuunnitelman laatimisesta muuten kuin tilapäisesti toimeentulotukea saaville, joita ei ohjata työllisyyspalveluihin. Kunta voi laatia alkukartoituksen ja kotoutumissuunnitelman myös muulle maahanmuuttajalle.

Kunnan tulee huomioida mahdolliset aikuisten perusopetuksen (ml. luku- ja kirjoitustaidon koulutuksen) tarpeessa olevat henkilöt. Lisäksi kunnan on varauduttava tarjoamaan 16–17-vuotiaille oppivelvollisille heille sopivaa koulutusta suomen kielen oppimiseksi ja jatko-opintoihin pääsemiseksi.

Myöntämällä kuntapaikkoja ja varautumalla vastaanottoon kunta voi valmistautua vastaanottoon ja suunnitella palveluitaan sekä resursointiaan etukäteen. Kunnat voivat tehdä yhteistyötä naapurikunnan tai seutukunnan kanssa vastaanotossa. Jos kuntapaikkoja on tarjolla laajasti ja kattavasti koko alueella, pakolaisten muuttoliike voidaan pyrkiä ohjaamaan ja kaantumaan tasaisemmin, eikä yksittäisten kuntien kuormitus kasva liian suureksi.

Aikaisempien vuosien kokemukset ovat osoittaneet, että kunnan kyky vastaanottaa pakolaisia ei ole riippuvainen kunnan koosta tai siitä, onko kunta aikaisemmin tehnyt vastaanottotyötä. Kunnan palveluissa kotoutumista edistetään pääasiallisesti hyödyntäen olemassa olevia peruspalveluita, joten osaamisen perusta on olemassa jokaisessa kunnassa. Työnhakijana olevien maahanmuuttajien kotoutumista edistetään lisäksi osana työvoimapalveluita.

Tarvittavat kuntapaikat Uusimaalla vuonna 2023

Uudenmaan ELY-keskuksella on alueensa kuntien kanssa tällä hetkellä sopimukseen perustuvia kuntapaikkoja vuodelle 2023 yhteensä 196 kuntapaikkaa. Vuonna 2023 Suomi vastaanottaa 1050 kiintiöpakolaista mukaan lukien kiireellistä uudelleen sijoittamista tarvitsevat nk. hätätapaukset. Sopimuksiin perustuvat Uudenmaan kuntapaikat kohdennetaan ensisijaisesti kiintiöpakolaisille, joiden vastaanottoon Suomi on sitoutunut kansainvälisin sopimuksen.

Kuntapaikkoja tarvitaan kuitenkin myös oleskeluluvan saaville turvapaikanhakijoille sekä tilapäistä suojelua saaville ukrainalaisille. **Uudenmaan ELY-keskus toivoo, että alueen kunnat osallistuisivat laajasti ukrainalaisten vastaanottoon.** Tarkkaa kuntapaikkojen määrää ukrainalaisille on vaikea arvioida, mutta kuntiin siirtyvien määrä tulee kasvamaan vuonna 2023 aiempiin vuosiin verrattuna.

Tällä hetkellä Uudenmaan ELY-keskuksen alueella asuu noin 7500 tilapäistä suojelua saavaa, joista osa tulee tarvitsemaan kuntapaikan. Uudenmaan ELY-keskuksen arvion ja aikaisemman kokemuksen perusteella, suurin osa turvapaikkaprosessin kautta tulleista siirtyy kuntiin itsenäisesti tai vastaanottojärjestelmän avustamana. Jos noin kolmannes ukrainalaisista tarvitsee haavoittuvan asemansa tai muun syyn perusteella kuntapaikan, tulisi uusia lisäpaikkoja saada Uudenmaan kunnista yhteensä 2500 eli 50-150 per kunta. Suunnitelmallinen vastaanotto tukee myös kuntien kotoutumista edistävää työtä ja palveluiden järjestämistä.

Ilman huoltajaa saapuneet alaikäiset

Uudenmaan ELY-keskuksen alueella sijaitsee kolme ilman huoltajaa tulleiden alaikäisten vastaanottovaiheen asumisyksikköä. Näissä yksiköissä on kirjoilla (7.10.2022) yhteensä 133 lasta ja nuorta, joista hieman yli puolet asuu yksityismajoituksessa, pääasiallisesti sukulaisten tai tuttavien luona. Uudenmaan alueella asuu n. 40%:ia kaikista vastaanottovaiheessa olevista ilman huoltajaa tulleista alaikäisistä, ja lähes puolet yksityismajoituksessa asuvista vastaanottovaiheessa olevista ilman huoltajaa tulleista alaikäisistä.

Oleskeluluvan saaneille ilman huoltajaa tulleille lapsille on tällä hetkellä tarjolla kuntapaikkoja Uudenmaan osalta Espoossa, Helsingissä, Lohjalla ja Vantaalla. Lasten ja nuorten asuminen järjestetään tyypillisesti perheryhmäkodissa tai tuetussa asumisessa. Tarve perustaa vuoden 2023 aikana yksi tai useampia uusia perheryhmäkoteja, vaikuttaa Uusimaan alueella melko todennäköiseltä.

Kotouttavan perhehoidon toimintamallia on kehitetty yhteistyössä pääkaupunkiseudun kuntien ja Pelastakaa Lapset ry:n kanssa 1.1.2020 alkaen pilottihankkeessa, josta vastaa Espoon kaupungin pakolais- ja maahanmuuttajapalveluiden yksikköön sijoittuva alaikäisten ilman huoltajaa maahan tulleiden sosiaalityön tiimi. Kotouttavan perhehoidon pilotti päättyy 31.12.2022, jonka jälkeen Kotouttavan perhehoidon palvelu tulee osaksi Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen palveluvalikkoa 1.1.2023 alkaen. Tavoitteena on kansallinen toimintamalli, sillä alaikäiset ilman huol-

tajaa maahan tulleet ovat valtakunnallisesti laajalle levittänyt asiakasryhmä. Pilotin pohjalta laaditaan kevään 2023 aikana kotouttavan perheidon käsikirja muille hyvinvointialueille ja kunnille hyödynnettäväksi.

Vastaanotosta sopiminen, tuki ja korvaukset

Pakolaisten kuntaan sijoittaminen perustuu kunnan ja ELY-keskuksen väliseen sopimukseen. ELY-keskus sopii vastaanotettavista pakolaisista, kuntapaikoista ja vastaanoton ajankohdasta kunnan kanssa. Kotoutumislakiin esitetyllä muutoksella 1.1.2023 alkaen kunnan on kuultava hyvinvointialuetta sopimuksen tekemisen sekä kuntaanosoittamisen yhteydessä, jos vastaanotettavalla henkilöllä on ilmeisiä sosiaali- ja terveyspalvelujen tarpeita.

Pakolaisista maksetaan kunnalle valtionosuuksia muiden kuntalaisten tapaan. Tämän lisäksi valtio korvaa pakolaisten vastaanottoa koskevan sopimuksen tehneille kunnille pakolaisista aiheutuvia kustannuksia kotoutumislain mukaisesti. Kotoutumislakiin on esitetty muutosta 1.3.2023 alkaen siten, että myös tilapäistä suojelua saavat, joilla on kotikunta, sisältyisivät korvausten soveltamisen piiriin. Kunnalle voidaan maksaa korvauksia itsenäisesti kuntaan muuttavista sekä kuntapaikalle muuttavista pakolaisista.

Korvausten maksamisen edellytyksenä on

- ELY-keskuksen kanssa tehty voimassa oleva vastaanottosopimus ja
- kotoutumislain mukainen kotouttamisohjelma, joka antaa raamit kotoutumisen edistämiseksi tehtävälle työlle kunnassa.

Vuotta 2023 ajatellen on hyvä huomioida, että tilapäistä suojelua saavia asuu ja todennäköisesti siirtyy vastaanottojärjestelmästä kotikunnan saamisen myötä kuntiin, joilla ei toistaiseksi ole ollut pakolaisten vastaanottosopimusta tai kunnan kotouttamisohjelmaa.

ELY-keskukset, työ- ja elinkeinoministeriön Kotoutumisen osaamiskeskus ja Kuntiin ohjaamisen toimintaohjelma tukevat pakolaisia vastaanotettavia kuntia ohjauksen, viestinnän, koulutuksen sekä taloudellisten lisätukien keinoin. Jos kunnassa on halua kehittää kotoutumista ja pakolaisten vastaanottoa tukevaa työtä laajemmin, hankerahoitusta on mahdollista hakea EU:n ESR- ja AMIF-rahastoista.

Täytättehän oheisen kuntapaikkatilanteeseen liittyvän kyselyn 20.12.2022 mennessä. Vastaaminen on tärkeää!

[Avaa kysely!](#)

Päätöksen teon tueksi tarvittavia lisätietoja tarjoaa:

Erikoissuunnittelija Hanna Holm

hanna.holm@ely-keskus.fi, puh. 0295021083

Maahanmuutto ja kotoutuminen -ryhmä / Työllisyys ja kotoutuminen -yksikkö
Uudenmaan Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

Liitteet

Uudenmaan ELY-alueen sopimukseen perustuvat kuntapaikat vuodelle 2023, Migrin Tilannekuva Ukrainan sodan aiheuttamasta pakolaisuudesta, 21.10.2022, kyselyn sisältö PDF-muodossa